

Квартальні передбачення

число 17, жовтень 2001

Зміст

Перелік таблиць.....	2
Перелік графіків	2
Перелік вставок	2
Основні показники	3
Головне	4
Світова економіка	7
Спеціальний розділ: Охорона здоров'я в Україні	12
Бюджет.....	21
Монетарна політика	29
Ціни	34
Зовнішній сектор	39
Бізнес.....	45
Сільське господарство.....	54
Власність	62
Ринок праці.....	68
Домашні господарства.....	72
Статистичний додаток.....	77

**Міжнародний центр
перспективних досліджень**
вул. Волоська, 8/5, Київ 04070, Україна
www.icps.kiev.ua

Перелік таблиць

Таблиця 1. Доходи Зведеного бюджету	21
Таблиця 2. Порівняльний аналіз податку на додану вартість і податку на роздрібну реалізацію	26
Таблиця 3. Зміна обсягу експорту за групами товарів	43
Таблиця 4. Зміна обсягу імпорту за групами товарів	44
Таблиця 5. Промислове виробництво у 2001–2003 роках	46
Таблиця 6. Валова додана вартість за видами економічної діяльності у 2001–2003 роках	47
Таблиця 7. Розподіл внесків до грошових доходів у 2000 році та впродовж I–III-го кварталів 2001 року	72

Перелік графіків

Графік 1. Реальний ВВП	5
Графік 2. Світове економічне зростання	7
Графік 3. Зростання в головних торговельних партнерів України	8
Графік 4. Структура видатків Зведеного бюджету за економічною класифікацією	23
Графік 5. Грошові агрегати та кредитування в реальному вимірі	29
Графік 6. Грошові агрегати	31
Графік 7. Динаміка номінального обмінного курсу гривні	32
Графік 8. Динаміка реального обмінного курсу гривні	33
Графік 9. Компоненти ІСЦ	34
Графік 10. Компоненти ІЦВ	37
Графік 11. Рахунок поточних операцій і баланс торгівлі товарами та послугами	39
Графік 12. Структура валової доданої вартості та капітальних вкладень за видами економічної діяльності	49
Графік 13. Структура споживання вугілля в Україні протягом січня-липня 2001 року	51
Графік 14. Рівень сплати різних споживачів за відвантажене вугілля	52
Графік 15. Виробництво продукції сільського господарства	54
Графік 16. Виробництво продукції в рослинництві	58
Графік 17. Динаміка виробництва основних продуктів тваринництва	60
Графік 18. Реальна заробітна платня	68
Графік 19. Рівень безробіття, визначений за методологією МОП	70
Графік 20. Реальне приватне споживання та реальні наявні доходи	74
Графік 21. Доходи, споживання та заощадження	75

Перелік вставок

Впровадження готівкового євро — спільної європейської валюти	10
Чи потребує Україна такої мережі медичних закладів, яка існує сьогодні?	17
Варіанти оподаткування доходів громадян: єдина або диференційована ставка	27
Розподіл доходів від сеньйоражу	30
Мінливість цін на внутрішньому ринку та її наслідки	36
Що означає ухвалення Земельного кодексу?	56
Нерівна боротьба	63
Додаткові умови перешкоджають конкурентному продажеві	66
Як регулюють заробітну платню в бюджетному секторі?	69
Після створення професійного війська зміниться структура пропозиції на ринку робочої сили	71
Збільшується частка споживання в грошовій формі	74
Дослідження споживчих настроїв у розвинутих та перехідних економіках	76

ОСНОВНІ ПОКАЗНИКИ

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
						(прогноз)		
Економічна діяльність								
ВВП, млрд. грн.	81,5	93,4	102,6	130,4	173,0	203,8	228,3	258,9
ВВП, реальний, рвз*	-10,0	-3,0	-1,9	-0,2	5,8	8,0	4,5	6,0
Промислове виробництво, реальне, рвз	-5,1	-1,8	-1,0	4,3	12,9	14,0	6,0	9,0
Сільськогосподарське виробництво, реальне, рвз	-9,5	-1,9	-9,8	-5,7	7,6	10,0	6,0	5,0
Валові інвестиції, % ВВП	22,7	21,5	20,7	17,4	18,6	20,6	21,7	23,0
Прямі інвестиції, \$ млн. (1)	526	581	747	489	594	900	1100	1100
Наявні грошові доходи населення, реальні, рвз	-12,3	5,1	-5,8	1,2	11,1	10,5	7,0	8,0
Роздрібний товарообіг, реальний, рвз	-11,1	8,2	-3,5	-4,8	7,5	10,0	6,5	6,0
Ціни								
Індекс споживчих цін, рвз	40	10	20	19	26	6	8	6
Індекс цін виробників, рвз	17	5	35	16	21	2	6	7
Ринок праці								
Населення, млн.	51,1	50,5	50,1	49,7	49,3	48,9	48,8	48,7
Заробітна платня, реальна, рсвз**	-2,5	-0,4	-2,8	-5,7	1,0	9,0	3,5	4,5
Офіційне безробіття, %	1,3	2,3	3,7	4,3	4,2	4	4,5	5,5
Зовнішньоекономічна діяльність								
Експорт товарів та послуг, рвз	19,1	0,0	-13,4	-7,9	20,3	10,0	3,5	5,5
Імпорт товарів та послуг, рвз	17,1	-1,1	-17,0	-19,1	18,9	15,0	8,0	6,0
Сальдо поточного рахунку, % ВВП	-2,7	-2,7	-3,0	2,6	4,7	2,4	-0,3	-0,7
Бюджет								
Доходи (Зведений), % ВВП (2)	28,2	30,1	28,2	25,9	28,4	25,6	24,4	23,8
Сальдо за методологією МВФ, % ВВП	-3,2	-5,6	-2,7	-2,4	-1,1	-1,2	-1,6	-1,0
Фінансові показники								
Грошова база, рвз	38	45	22	39	39	33	17	14
МЗ, рвз	35	34	25	41	45	34	19	16
Міжнародні резерви НБУ, \$ млн.	1972	2359	793	1094	1539	2550	2840	3200
Офіційний обмінний курс середній за рік, грн./\$	1,83	1,86	2,45	4,13	5,44	5,38	5,63	5,85
Ставка за кредитами, середня за рік, % річних (3)	77	49	55	53	41	32	28	25
Світова економіка								
Світовий ВВП, рвз	4,3	4,2	2,5	3,3	4,7	1,6	1,7	2,8
ВВП групи торговельних партнерів (2/3 експорту), рвз	1,4	0,8	1,3	3,0	6,0	2,6	3,0	3,7

* рвз = річна відсоткова зміна ** рсвз = річна середня відсоткова зміна

Примітки: (1) за даними НБУ; (2) за методологією МВФ починаючи з 2001 року;
(3) ставка комерційних банків, у національній валюті

Джерело: Держкомстат, НБУ, Міністерство фінансів. Розрахунки і прогноз: "Квартальні передбачення"

ГОЛОВНЕ

2001 року валовий внутрішній продукт (ВВП) України збільшиться на 8%. У 2002 році темпи зростання української економіки сповільняться до 4,5%. Проте у 2003 році зростання знову прискориться до 6%. Економічну динаміку зумовлюватимуть чинники різнобічної дії — погіршення стану світової економіки, з одного боку, та подальше підвищення внутрішнього попиту, з іншого

Ділова активність

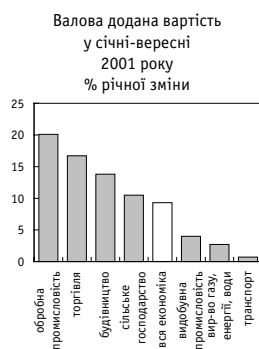
За дев'ять місяців 2001 року ВВП України збільшився на 9,3% щодо аналогічного періоду минулого року. Це стало наслідком прискорення темпів зростання в будівництві та в сільському господарстві (див. **СІЛЬСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО**). Натомість у промисловості аналогічний показник далі знижувався — насамперед через обмежені експортні можливості (див. **БІЗНЕС**).

У 2002 році темпи зростання української економіки сповільняться, проте у 2003 році — підвищаться

Ми передбачаємо, що за підсумком 2001 року ВВП збільшиться на 8%. Ми погіршуємо наш прогноз на 2002 рік: темпи зростання української економіки сповільняться до 4,5%. Проте у 2003 році цей показник знову підвищиться — до 6%.

Наші песимістичні оцінки стосуються передусім до прогнозу стану зовнішньої торгівлі (див. **ЗОВНІШНІЙ СЕКТОР**). Вже в IV-му кварталі 2001 року зовнішньоторговельне сальдо сягне від'ємного значення. У 2002 році цей показник далі знижуватиметься — головню внаслідок сповільнення в зростанні експорту. Прогноз щодо зовнішньої торгівлі у 2002 році базується на таких припущеннях:

- погіршення стану світової економіки (див. **СВІТОВА ЕКОНОМІКА**). Ми зменшили прогноз щодо зростання ВВП торговельних партнерів України у 2002 році на 1 п. п. — до 3%;
- посилення антидемпінгових заходів у розвинутих країнах — як реакція на сповільнення економіки, а також здійснення аналогічних заходів у країнах СНД;
- реакція українських експортерів на реальну ревальвацію гривні (див. **МОНЕТАРНА ПОЛІТИКА**) у 2000-2001 роках, що виявиться в їхній поведінці 2002 року.

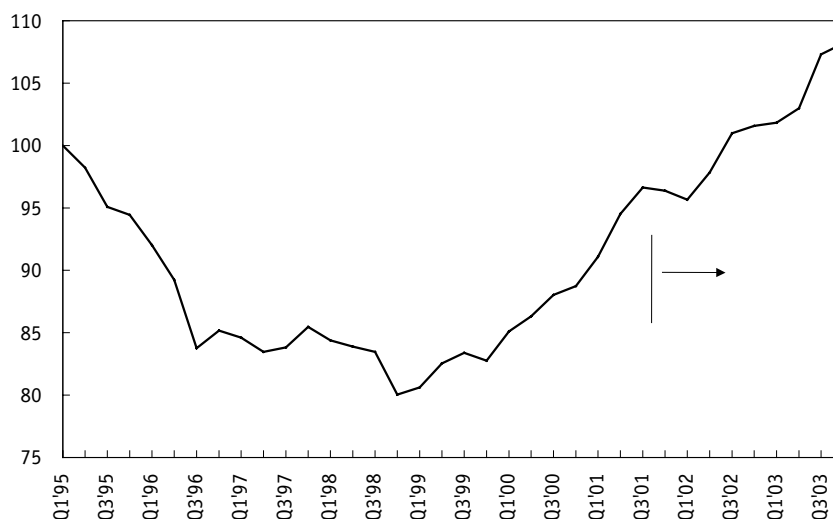
У 2003 році темпи зростання експорту прискоряться, оскільки покращиться стан світової економіки. За нашим прогнозом, ВВП торговельних партнерів у 2003 році збільшиться до 3,7%. Проте сальдо зовнішньої торгівлі України у 2003 році знову буде від'ємним: обсяг імпорту, що стабільно зростатиме й у 2002, й у 2003 році, переважатиме над експортом.

Існує досить велика ймовірність збереження високих темпів зростання в Росії та інших країнах СНД. Ці економіки почали зростати нещодавно й мають істотний не реалізований потенціал, тому погіршення світової економіки позначиться на стані регіону лише невеликою мірою. Позиції українських експортерів на цих ринках можуть виявитися сильніши-

ми, ніж ми передбачаємо, що є позитивною можливістю для української економіки.

Графік 1. Реальний ВВП

індекс, сезонно згладжений, I-й квартал 1995 року = 100

Джерело: Держкомстат. Розрахунки і прогноз: "Квартальні передбачення"

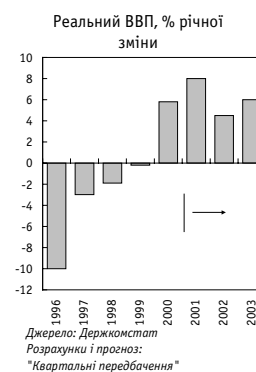
Завдяки підвищенню внутрішнього попиту економіці України вдасться частково компенсувати повільні темпи зростання експорту. Рушієм зростання внутрішнього попиту стане приватне споживання. Згідно з опитуванням споживачів, що його проводить Міжнародний центр перспективних досліджень разом з компанією *GfK-USM*, споживчі настрої протягом III-го кварталу знову поліпшилися, насамперед респондентів із середніми доходами. Зважаючи на позитивні оцінки цих найбільше активних споживачів та дедалі помітнішу схильність громадян до здійснення великих покупок.

Водночас, тепер ми прогнозуємо менші темпи зростання інвестицій у 2002-2003 роках. Інвестиційний процес стримуватимуть, по-перше, зниження прибутків підприємств-експортерів, внаслідок якого буде обмежено джерела інвестицій; по-друге, загалом песимістичні настрої керівників підприємств, зумовлені суттєвим погіршенням зовнішньої кон'юнктури.

До перегляду прогнозу нас також спонукав брак послідовної державної політики щодо галузей інфраструктури. Спільні проблеми для цих галузей ми вбачаємо в неефективному управлінні та недосконалому регулюванні. Вплив приватних власників є обмеженим, а уряд не спроможний ставити довгострокові завдання розвитку цих галузей і здійснювати моніторинг їх виконання. Що більше, й приватизація сама по собі не вирішить проблем цих галузей. Ми бачимо доконечну проблему у виробленні цілісної політики державного регулювання цих галузей, яка спирається на суспільні цілі та ринкові засади.

У сфері транспорту органи державної влади виконують паралельно господарські й управлінські функції, а ця обставина призводить до зловживань та вимивання коштів з державного до приватного сектору. Підтримка інтересів енергоємних промислових підприємств за нехтування інших інтересів виявляється у зволіканні з ухваленням рішення щодо підвищення тарифів в електроенергетиці, а за таких умов підприємства галузі зазнають збитків. Стан справ у сфері зв'язку вияви-

Завдяки підвищенню внутрішнього попиту економіці України вдасться частково компенсувати повільні темпи зростання експорту

Джерело: Держкомстат
Розрахунки і прогноз:
"Квартальні передбачення"

вся порівняно кращим, оскільки на цьому ринку формується конкуренція. Проте в секторі неврегульовано правила взаємодії між учасниками ринку.

Через не реформованість згаданих галузей постає загроза для розвитку економіки загалом (див. **БІЗНЕС**). За умов нераціонального використання ресурсів у системі охорони здоров'я знижуються якість та доступність медичної допомоги, а в такому разі виникають сумніви щодо впливу економічного зростання в Україні на якість життя громадян (див. спеціальний розділ **ОХОРОНА ЗДОРОВ'Я**).

Прогнозований показник більшого зростання інвестицій у 2003 році, порівняно з 2002 роком, ґрунтується на припущенні про зниження прямих податків після впровадження Податкового кодексу.

Фінансова стабільність

Оскільки сальдо торговельного балансу сягне від'ємного значення, на валютному ринку зміниться тенденція обмінного курсу: гривня знецінюватиметься. Втім, девальвація виявиться неістотною: перспективи зростання української економіки правитимуть за стимули для припливу іноземного капіталу, зокрема в процесі приватизації. Водночас, відновлення девальвації гривні після дворічної стабільності може призвести до різкіших коливань обмінного курсу (див. **МОНЕТАРНА ПОЛІТИКА**).

Серед чинників, що визначатимуть низькі темпи інфляції у 2002–2003 роках, ми насамперед виділяємо повільніші темпи грошової емісії, втримання низького дефіциту бюджету та зростання економіки. Цінові шоки, що виникатимуть протягом вказаного періоду, буде пов'язано з підвищенням тарифів на послуги галузей інфраструктури (див. **ЦІНИ**).

Реальний обмінний курс гривні буде стабільним

Така динаміка номінального обмінного курсу та споживчої інфляції означатиме, що реальний обмінний курс гривні буде стабільним. А отже, купівельна спроможність української валюти, порівняно з іншими грошовими одиницями, загалом не зміниться.

Ризиком для фінансової стабільності є можливе збільшення дефіциту бюджету

Головним ризиком для фінансової стабільності є можливе збільшення дефіциту бюджету. У 2002 році розбалансованість можуть спричинити залежність виконання бюджету від темпів приватизації та гірша, ніж закладено в бюджетні розрахунки, динаміка економіки. У 2003 році податкові надходження зменшаться в результаті впровадження Податкового кодексу, а уряд не матиме можливості швидко скоротити видатки.

КВАРТАЛЬНІ ПЕРЕДБАЧЕННЯ започаткував Міжнародний центр перспективних досліджень у співпраці з Новозеландським інститутом економічних досліджень у вересні 1997 року.

У **КВАРТАЛЬНИХ ПЕРЕДБАЧЕННЯХ** ми подаємо наші прогнози економіки України, що базуються на повноцінному дослідженні всіх її секторів. Такі прогнози є оцінками, які впливають з інформації, наявної на визначену дату. Під час підготовки цього випуску ми використовували інформацію, доступну на 15 листопада 2001 року.

КВАРТАЛЬНІ ПЕРЕДБАЧЕННЯ підтримують Агенція міжнародного розвитку Сполучених Штатів в межах Проекту підтримки економічної та фінансової реформи, а також Інститут відкритого суспільства.

Група **КВАРТАЛЬНИХ ПЕРЕДБАЧЕНЬ**: Сергій Алексейчик, Євгенія Ахтирко, Олексій Бакун, Гліб Вишлінський, Тетяна Ільшанко, Дмитро Кошовий, Максим Машляківський, Ольга Піндюк, Руслан Піонтківський (редактор **КВАРТАЛЬНИХ ПЕРЕДБАЧЕНЬ**), Тетяна Вербицька (редактор англійської версії), Тетяна Ситник (головний економіст Центру).

Консультанти **КВАРТАЛЬНИХ ПЕРЕДБАЧЕНЬ**: Оксана Адамович, Марта Боянівська, Ігор Бураковський, Надія Григорович, Надія Мельник, Сергій Михайличенко, Ірина Нікітіна, Денис Попов, Мирослава Рябоконт, Оксана Сердюк, Ольга Сікачина, Наталія Чепурнова, Ігор Шумило.

Фахівці, перелічені вище, члени Наглядової ради Центру, Агенція міжнародного розвитку Сполучених Штатів та Інститут відкритого суспільства не несуть відповідальності за оцінки та погляди, наведені в **КВАРТАЛЬНИХ ПЕРЕДБАЧЕННЯХ**.

Хоча Міжнародний центр перспективних досліджень доклав усіх зусиль для забезпечення якості цієї публікації, ані Центр, ані його працівники, ані члени Наглядової Ради Центру не несуть відповідальності за жодні збитки чи шкоду, заподіяні особі, що покладалася на цю публікацію, якою б не була причина цих збитків чи шкоди.

Під час підготовки **КВАРТАЛЬНИХ ПЕРЕДБАЧЕНЬ** використано інформацію Державного комітету статистики, Національного банку України, агентств “Українські новини” та Reuters.

Надруковано в Україні, фірма “Пекотоф принт”

Адреса Міжнародного центру перспективних досліджень:
вул. Волоська, 8/5, Київ 04070, Україна

Телефон: (044) 463-5966. Факс: (044) 463-5970

E-mail: qr@icps.kiev.ua. Web: www.icps.kiev.ua

Щодо отримання публікацій Центру просимо звертатися до Євгенії Єгорової, тел. (044) 463-6337, 462-4937, e-mail: marketing@icps.kiev.ua

© 2001 Міжнародний центр перспективних досліджень

За умови цитування подача посилання на **КВАРТАЛЬНІ ПЕРЕДБАЧЕННЯ** обов'язкова

МІЖНАРОДНИЙ ЦЕНТР ПЕРСПЕКТИВНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ є незалежною, неприбутковою дослідницькою організацією, яка має на меті впроваджувати в Україні концепцію та процедури публічної політики. Задля досягнення цієї мети ми допомагаємо урядові та громадськості глибше усвідомити потребу аналізу варіантів політичних рішень, дослідження можливих наслідків прийняття чи неприйняття кожного з варіантів. Центр засновано 1994 року за ініціативою Інституту відкритого суспільства (Open Society Institute). Директором центру є Віра Нанівська.

НАГЛЯДОВА РАДА

Голова

Богдан Гаврилишин

Анатолій Максюта

Віталій Мельничук

Ігор Мітюков

Світлана Огаркова

Члени ради

Джим Баун

Євген Бершеда

Євген Бистрицький

В'ячеслав Брюховецький

Мирон Василик

Анатолій Гальчинський

Семен Глузман

Марек Домбровський

Юрій Єхануров

Ярослав Кінах

Стюарт Паперін

Сергій Романюк

Валентин Симоненко

Роланд Сміт

Алекс Сундаков

Джон Тедстром

Сергій Тігіпко

Олександр Чалий

Ігор Шумило

Віктор Ющенко

Наталя Яковенко